

Տ Ե Ր Ա Ջ

Բացված է 1902 թ. բաժանորդագրու-
թիւնը **ԱԳԲՐԵ-ՏԵՐԱՋԻ**

№ 1 կիրակի յունւար 13

տասնութերեքրորդ տարի 1902

Աղբիւրի տարեկան գինը 3 լուբ. Տարագիւնը 6 ռ. պրէմիայով 10 ռ.:
Հասցէն՝ Тифлисъ, редакция иллюстр. жур. АГБЮРЬ-ТАРАЗЪ կամ Tiflis (Caucase) Réd. des jour. Agbur et Taraz.

Աղբիւր-Տարագի տարեկան բաժանորդագրու-
թիւնը յանելածով եւ պրէմիայով **10** լուբ. է, ար-
տասաՀման **18** լուբ. կամ **50** ֆր.

ՊԱՐԻՋԻ ՄՈՂԱ. ԲԼԻՒՏՏԻՄՈՐՈՆ, ԸՌՈՂՋԵՊԵՆԵՆ, ՉՖՆԱՊ ԲԱՐԵԿԵՆՊԱՆ
ստանում են ԸՂԻՐԻՐ-ՏԵՐԱՋԻ միեւնոյն հասցւով ստացող բաժանուղները
Ապառիկ եւ ոչ էլ մաս մաս բաժանորդագրութիւն չէ ընդունում:

† Հայր Ղեւոնդ Մարգար Արեւան

Հ. Ղեւոնդ Մարգար Ալիսանի

Տիւանդուրիւնը՝ Ընծայման տօնին (նոյեմբեր 21 Ն. Տ.) ոչինչ չունէր, և սովորականէն աւելի ընկերութեանս մէջ իր քաղցր ու պատկառելի ընտանութեամբ կըլսօւէր ու կըհարցնէր. ի միասին զարթոթեամբ տօնին առթիւ մի փոքրիկ հանդէս կատարելէն յետոյ, նա իր սովորականին համեմատ քաջեցաւ իր սենեակը. Ամբողջ միաշաբաթեան համար ենջելու զանգակը հազիւ թէ զարկաւ, վանատան մէջ արտաքոյ կարգի յուզում մը տիրեց, երիտասարդք ու հասակաւորք շարած սրահներու մէջ կըվազվզէն, անտեղեակներուն հաղորդելով ալկարով և հապտին ճանր վիճակը:—Գուրգուրալի ծերունի անկողին մտնելուն պէս՝ խեղդելու աստիճան շնչարգելութիւն մը կունենայ. Ուխտիս վէճը և մեծ ու պզտիկ կըխուժենք սենեակը, օրհասական էր իր վիճակը. մինչև որ բժիշկը կըհասնի, սովորական դեպքերը կըմտաւառարենք. նրա անկաշկանդ լեզուն կաշկանդած էր, չէր մարած իր յիշողութիւնը, մեր հարցմանց կըպատասխանէր համբուրելի զլլուուն շարժումներով: Հասաւ բժիշկը որոշեց անորոշ վրտանգը, ու պատուիրեց հանդերձեալ կենաց ամեն պատրաստութիւնները տեսնել. բժշկի այդ պատէրը յստմենլի անակնկալ հարած մ'էր: Ըմբռնած էինք թէ մահւան ողուոյն դիմադրել չըկայ, անգութ ճշմարտութիւն մըն էր: Քիչ ատենէն ամենուս պէմքին վրայ մխիթարութեան նշույններ կ'երևին, Ծերունին դեղեր առնելէն յետոյ, մի քիչ կըսկսի հանգչիլ, և կէս գիշերին գրեթէ բոլորովին իր սովորական առողջ վիճակը կըստանայ. մերթընդ սերթ հեղձամղձուկ հազ կ'ունենայ, բայց շուտով կըհանգարտի: Արշալոյսի մօտ՝ ժամը չորսին, իր գրպանի զանգակահար ժամացոյցը ձեռքն առնելով ականջին կըդնէ, կընայի ժամացոյցը. մինչև ժամը վեց անկողին կըմնայ, յետոյ իր ձեռքով և ընթերցակայ կըրիտասարդ վարդապետներու օգնութեամբ կապան կըհազւի, անկողնէն վար կիջնէ և աղօթարանին մօտենալով, բազկատարած եռանդազիւ կըհամբուրէ խաչելութիւնը, կըխաչակնքէ և միւսնոյն ատեն վրան սաստիկ դողդողանք մը գալով, բերնէն արիւնխառն հեղուկ մը դուրս տալով, հանդարտութեամբ ու անշշուկ կըմարի իր հանդարտ կենաց բոցավառ հոգին:

Յուդարկաւորութիւն. Կարևոր և պատշաճ տեղեր, ազգային և օտարազգի լրագրաց և բարեկամաց հեռագրով ու մահազգի թղթերով. փութացինք գուժել մեր մեծ կորուստի տխուր լուրը: Հեռաւորք հեռագրաւ և մերձաւորք ներկայութեամբ՝ մասնակցեցան մեր սուգին, Տեղական ամեն լրագիրները յուզեալ բառերով տարածեցին մեծ բանաստեղծին բօթը. մահւան երկրորդ օրը (23/11 Ն. Տ.) կէսօրէն ժամը երեքին իբրև յուդարկաւորք ներկայ էին քաղաքիս ազգային ընտանիք, Ռափայէլեան վառժարանի ամբողջ աշակերտները, Փատուայէն ուսա-

նողներ, օտար աղբի բարեկամներէն հայագէտ Դէզա, Վինետկոյ գիտութեան կաճառին բարձրագոյն Քարտուղար Պէրշէ, քաղաքական հիւանդանոցի բժշկապետներէն մեր վանաւան ծերունի բժիշկն սոքտոր Տա Վենեցիա (որ տասնեակ տարի առաջ իր վերին աստիճանի խնամքով մահուրէն ազատեց մեր հանգուցեալ լուսահոյի Ծերունին) վանատանս փաստաբան Թիուդէփէ: Ձէրութի, քաղաքիս Բենեգիկտեան վանապետը, երկրադործութեան վարժարանի աշակերտները, օտար ազգի յօդաճագիրներ, իր բազմաթիւ գրաշարները, և այլն: Դադաղը զարդարած էր ոսկեհիւս շուրջառով, վրան դբւած էին տէրութիւններէ և կաճառներէ ընդունած պատուանշանները ամենէն չարգի սաղաւարդ մը, վարդապետական դաւաջան մը, Սկիհ մը, վանատան աշակերտաց ձեռքով կազմած երկու գեղեցիկ իրական ծաղիկներով պսակներ և Ռափայէլեան վարժաւանի արեստական պսակ մը հեծօնով «Սիրեցեալ Նահապետին Ազգիս հայոց հայ մանկտին Մուրաւ-Ռափայէլեան վարժարանի»: Յուդարկաւորութեան եկեղեցական արարողութիւնը սովորական պարգով ենէ դուրս՝ պատշաճութեան համեմատ վսեմ էր. ողբական ու լալկան կոչնակը կըհնչէր, և կըհնչէր մեր յիշողութեան մէջ հանգուցելոյն տխուր երկու տողերն.

Յընչեաց զանգակ Բո, հուսկ զանգակ գիշերը,
Ի յաւիտեանս անցեւ եւ դու յերեւի...

Ողբերգու մեղեդիներով Նահապետին դադաղ կանցնի վանքին սրահներէն. ու կըմտնէ տաճարը: Կը շարունակին երգեր ու սաղմոսներ: Հուսկ ուրմն, հայագէտն Դէզա, իր համառօտ դամբանականով շիջեալ հանճարին չաղթական բամբն որոտալով, կըյիշեցնէ նրա անցեալին անմահութիւնը. կըմխիթարւինք, կըքաջաւերւինք:

Կըհնչէր Նահապետին անարշալոյս գիշերւան սգաւոր պղինձը, պաշտելի մարմինը տաճարէն գերեզման կըհասնի. հոն, Ընծայման տօնին յիշատակաւ. երկնքին ընծայ կընէ Սիւրբանութիւնս անգուգական Ծերունին...

Գերեզմանը. Մենասէր հոգին մենաւոր մնաց, յուդարկաւորները կացին հեռացան. տխուր էր օդը, տխուր և օրը. վերահաս գիշեր. հասաւ ցուրտ ու մռնչող հողմով. չիշեց լուսնակը Նահապետին այն պատէրը զոր տւած էր իրան՝ հայոց գերեզմաններէն, Պատուեց ամպերը, վառեց լսաւարը, բայց քամին սև ամպեր կըսղէր, կուգային անոնք զինքը թաղելու. որոտաց ձայնմը մեր գերեզմանէն. Կայ, մէկ վայրկեան մալ կաց ըմ լուսնակ, հոս քար մը կայ ծանօթ Նահապետիս, եկուր հոս կաթէ լոյսիդ արտասուք, Նահապետինն է այս Գերեզման:

Բազմ.

Ս. Ղազարու Մխիթ. վանքի գլխաւոր մուտքի սրահը

ԴԵՐԵՋԵԱՆԻ ՎՐԱՅ

Պոլսեցիից

(Ազատ թարգմանութիւն)

Կանգնեն երկար տարիներ, զերեզմանը մոռացւած,
Որ դեռ երկէ փորեցին, կըծածկի արօտով.

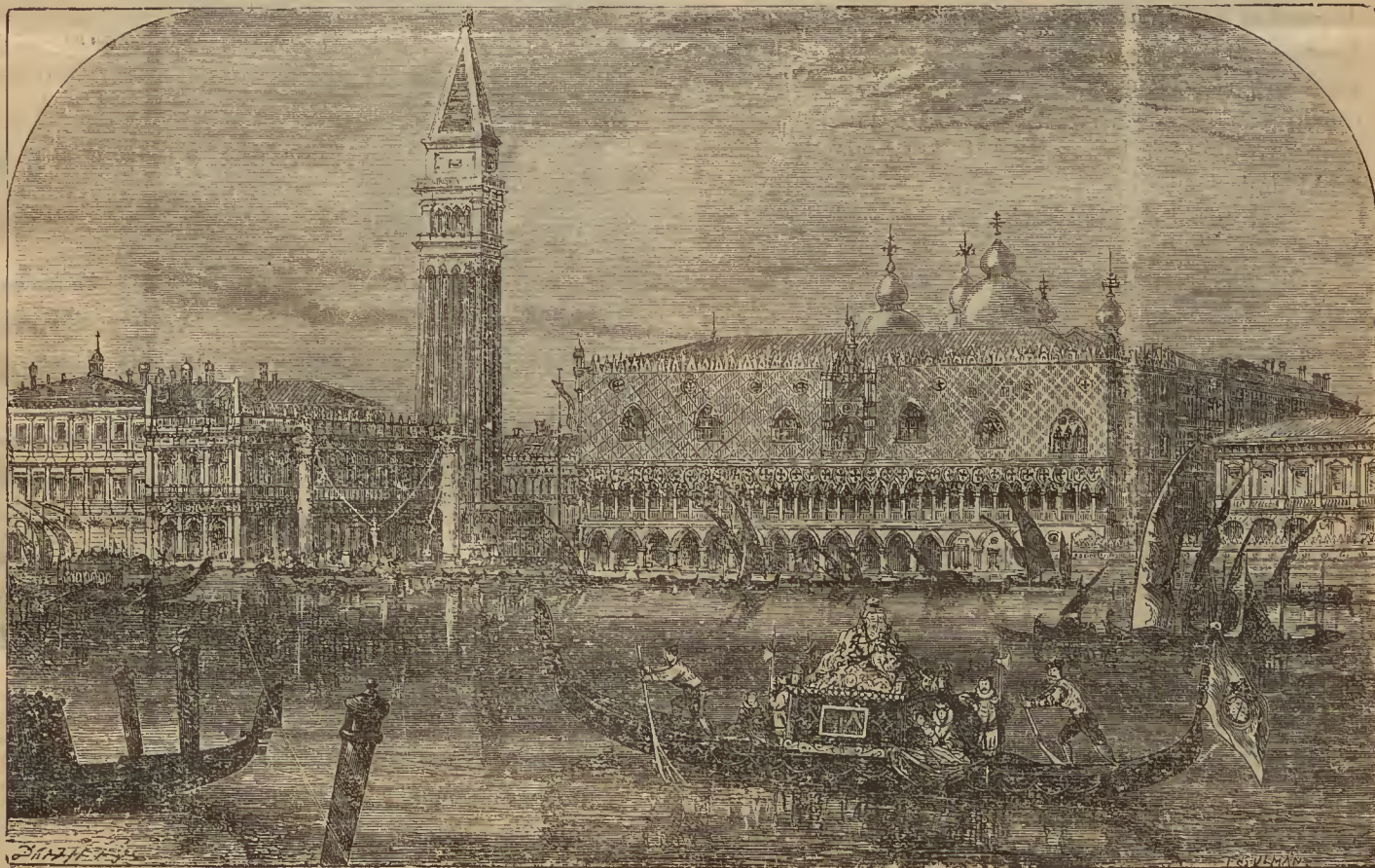
Գութան կանցնի վրայից և ոսկորներին պաղած
Հինաւուրց հսկայ կաղնին կը փարէ արմատներով:

Կը շշուշայ նա հպարտ՝ տատանելով քամիից,
Եւ կը զան սիրահարներ նրա սուերին ընդարձակ,
Կընստեն, հանգիստ կառնեն և ծառի խըշխըշոցից
Երհասկանան, թէ այնտեղ ինչ զաղտնիք կայ հողի տակ:

Սիմ. Պապիւսեան

Լ ՈՒՌ Վ Կ Ա Յ

Յուրտ, ծածկող պաղութեամբ քամի մը սուլելով
Մասիսի ձիւնապատ կողքերով կը սահի ոլոր մոլոր չոր-
ցանքներով, հեռու, հեռու տարածելով իր ճնշող, սառ-
սռեցնող շունչին մոռաց արհաւիրքը երբ:

Վենետիկի զբոսայգիի զարմանալի տեսարանը

Մոխրագոյն հորիզոնը շրտածանակի նեղ, խեղդող օդակի նման կտրծես կրսեղմէ ահաւոր հեռապատկերը հեռապատկեր մի մեատառտու ու յատուկ գոյներով:

Եւ ծէս տառ ու Գիւն մո աւերիչ գաւազանին հարաւ ծովը կենդանութեան ամեն մի նշու իսպառ հանձն է...

Հեռուն, հորիզոնի մութ Գոյին վրային աւերի մութ կատաղողուն մոխի թափ յորքներ կրբարձրանալ քամիին ուղղութեամբ տարածելով, ու աւերի խտացնելով հորիզոնի տիւր ու սև գունը:

Ասկան աւղ մոխի Տարեմուտը ողջունող գեղաւոր ուրախ օծանի կենդանութեան իբր լալտարարնշան, հանդարտիկ ուրախ կապուտ ծուխը չէ. արտեղ, աւղ հրնոսին շուրճը տղանձ քաղ երծանիկ ու գոհունակ հալ գիւղադին չէ որ իր առօրեալ ծանր աշխատանքէն վերադառնալ, իր խառնուրդի լալտար շուրճը բոլորած, երջանկութեան Ի ոտոտուն աչքերով անանց մանկական սիրուն շարժումները կրկնուէ... Եւ, ալետեղ մաշկ ազատ կրտաւորի Իր սև ազոտալ թևերը լալն տարածելով կիսա-հաւ ձ փառաւորեալ, հրաշքն աւերակներու վրայ, ուր հաղաւոր Իր Բանեալը բոլորի ձալնը գեռ տաք մոխի թափ յերթով մը կրծանի...

... Հորիզոնը հետզհետէ կրճալի. քամին կրծնիչէ, ցուրտը կրտաւորեալ... սակաւն աչք բոլոր չարագուշակ փոփոխութիւնները չեն նշարներ երկու փոքրիկ փախստականներ, որոնք ահաւոր գաշտերուն ամալութեան մէջ մոլորեալ, մոլոր նաւածին ուր անգիտակից սարսափի մը ստերը կրթնաւալ սեւեռած լուս հորիզոնին. գոթէ իրար փաթեալ կրբարձրին, մացառուտ փուշերու քառսի մը մէջէն, կարծես աներևոյթ հրէշէ մը հալածւելով...

—... Անթիլ էմ...—կրշնշէ փոքրիկը, իր եղբոր թևէն կախելով:

—... Քայլ...—կրծնիչէ եղբայրը—քեռիին մօտ հասնինք... Եւտեղ... քայլ...

Ու գոյնիւն ուսերնուն մէջ քաշած, բռնաշունչ քամիին լուսան քեռուն առած կորաքամակ, շնչասպառ կրշառաճանալ փոքրիկ, գոգոցուն քայլերով:

—Իր՝ր՝... լողնեցան... մարէ...

Յուրտ քամին աւղ սիրելի անունը իր պաղ թևերով գրկած կրտաւոր, կերթալ հեռուն, տաք աւերակներուն տակ հալ գոգներուն վրայ սաւառնի...

Կրնատեն փոքրիկ հողաբլուրի մը վրայ փշուած, արիւնոտ գգեստներով, սառած ոտքերով Փոքրիկը իր գրլուխը կրկնէ մեծ եղբոր ծունկներուն, ու աչքերը կրփակին:

Քունը ամենաճաշալից թշառութեան մէջ իսկ միակ անկապտելի սփոփանքն է:

... Երկինք կրծնէ, ու փոքրիկ, ձիւնի շատ փոքրիկ կտորներ երկու փախստականներուն դէմքերուն կրփակին:

Փոքրիկը կրքնաւալ, իսկ մեծը տաքանալու համար աւերի կրկնելի անոր վրայ խոնարհելով:

Հովը կրտաւոր. կատաղաբար ամալի ու տխրատեսիլ գաշտին մէջ, ուր չոր մացառներու գալարուն մերկ ճիւ-

ղերը աներևոյթ ցաւէ մը տանջողի նման կրպրկին ու կուղղին:

Ան ազոաւ մը սուր, երկար ու մահաշունչ կոհնչ մարցակելով կանցնի երկու որբերու գլխուն վրայէն հովին ուղղութեամբ, ու շուտով կանհետանալ հետզհետէ աղօտացող վերջալոյսին կէս մթութեան մէջ:

Զիւր կրշառանալ, կրխտանալ, թեթևապէս սպիտակելով գետինը:

—Յուրտ է... կրծնիւմ...— կուլալ փոքրիկը՝ արթըննալով:

Իրար կրփաթաթելին, կուրծք-կուրծքի, շունչ-շունչի հողաթուրքի մը ետև կծկտուլ, և քունը կրշաղթէ աչք տկար էակներուն:

... Իսկ ձիւնը կրթափի խօլ չորցանքներով, որոնք կրպտուտքեն քամիին առաջ պարելով:

... Գիշերը կրշառաճանալ ամեն առարկայ ծածկելով իր սև վերաբլին ծալքերուն տակ...

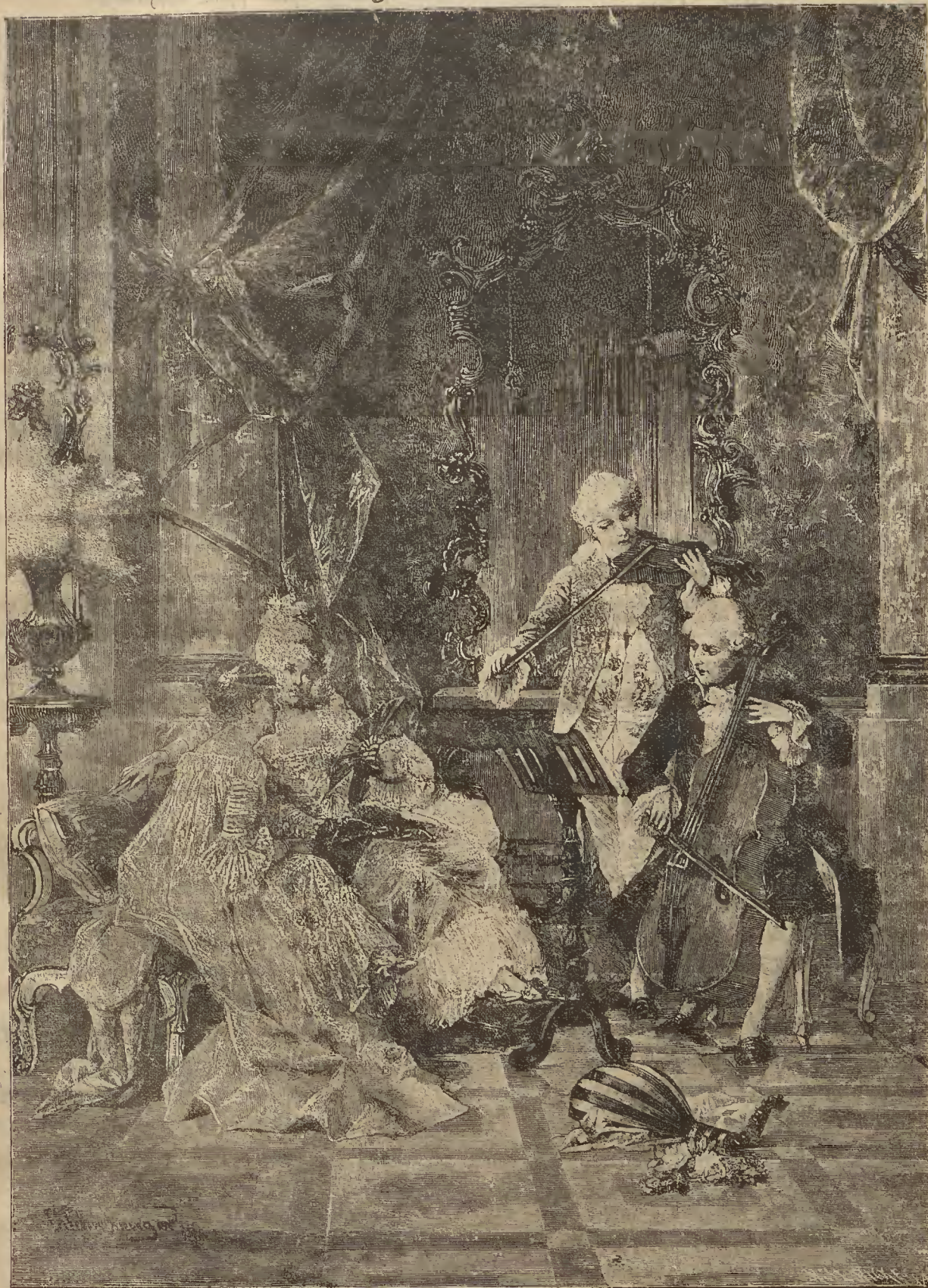
Հրանդ Վահէ

Հ Ո Ջ Ի - Ո Ր Ի Ե Կ
(Լերմոնտովից)

Մեծ է և հարուստ
աուլը ճեմատ,
Ոչ ոքին երբէք հարկ չի
տալիս նա.
Նրա պարիսպն է՝ ձեռնա-
լին պողպատ,
Մարտի դաշտումն է մրդ-
կիթը նորա
Նորա որդիքը ազատ, քա-
ջարի

Մխաւած են հրում պատերազմների.
Գործերով հաւալ ունեն կուլկառում
Եւ շատ հեռաւոր ուրիշ տեղերում,
Եւ ուռի սրտից ոչ մի անգամ էլ
Նրանց գնդակը բնաւ չի շեղել:
Արևն անխնայ ալրում է երկնից,
Հողի է հոսում կիզած ժաղերից,

Արծիւըն անշարժ կանգնած մի տեղում,
 Հազիւ է սեւին տալիս ափերում.
 Քարանձաւները քուն են լնկղմել,
 Միայն աուլի ձայնը չի լռել:
 Գատարկանում է աուլն աղմկած,
 Եւ լերան տակին, ուր հողմն է շնչում,
 Ուր հեղեղատն է ժայռից թաւալում,
 Ուշադիր մարդկանց մի խումբ է կանգնած:
 Ինչի մասին են արդեօք բանակցում
 Ճեմատ աուլի քաջ կտրիճները,
 Նոր՞ց արդեօք սար ելնել են ուղում:
 Որսալ ռերիշի ապաստանները:
 Գուցէ սպասում են ռուս զօրաբաժնին,
 Մինչև արիւնք քաղցր հիւրերին:
 Ոչ. այդ անվեհեր մարդկանց հայեացքում
 Գութ և բարկութիւն է միայն երևում:
 Եւ, հանդերձներով ուրիշի ծածկւած,
 Նրանց մէջ տեղում, մի քարի վրայ,
 Նստած է լեզգին՝ արդէն զառամած.
 Իբր հեղեղ հոսում է խոսքը նրա.
 Եւ փայլուն աչքով նա մի-մի անգամ
 Տխուր հայեացք է իր շուրջը ձգում:
 Ամենքը ծերի արած պատմութեան
 Լուռ լսում էին: Նա այս էր ասում.
 «Երեք նազելի դուստր, երեք որդի
 Աստած ծերունու շնորհեց պարզ.
 Բայց փչեց հողմը փոթորիկների
 Եւ ընկած ծառի ճիւղերը ներքեւ,
 Եւ կանգնած եմ ես այժմ միայնակ,
 Ինչպէս մի մերկ կոճ ձորերի միջին:
 Աւաղ, ես ծեր եմ, մազերս՝ սիւլալակ,
 Սիւլալակ քան ձիւնը այս լերան ծայրին,
 Սակայն երբեմն և ձիւնի տակից
 Եռացող ջուր է հոսում փրփրալից...
 Այստեղ ճեմատի հզօր զինուորներ.
 Յոյց տուէք տեսնեմ քաջութիւնը ձեր:
 Դէհ, ո՞վ Բէյ-Բուլսօր իշխանին գիտէ,
 Ո՞վ իմ աղջկանս ինձ ետ կըղարձնէ:
 Նրա քոյրերը գերի առնւեցին,
 Ուր թաւամեցին ծաղիկ հասակում.
 Եղբայրներն ընկան կատաղի կռում.
 Երկուսը օտար երկրում, իսկ փոքրին
 Հրացանի սայրով իմ առջև մեռցրին:
 Նա մեռնելիս ժպտում էր դէմքիս.
 Երևի զրախտի կոյսին էր տեսնում
 Մահւանից առաջ իր մօտ թռչելիս
 Ծիածանազոյն մի պսակ ձեռքում...
 Վերջին աղջկանս հետս առեցի

Եւ բնատեղիս այստեղ ընտրեցի.
 Պահեցի նրան իբրև սրբութիւն՝
 Միայն նա էր իմ ողջ հաբստութիւն.
 Հետս առեցի ես միայն նրան
 Եւ հրացանիս ինձնից անբաժան:
 Մեր հայրենական խրճիթից զրկւած՝
 Մենք բրնակեցինք քարայրի միջին.
 Զուտ ընտելացայ ես ձախորդութեանց.
 Սովորեցրել էին ինձ ազատ կեանքին:
 Բայց հասաւ ժամը անխուսափելի —
 Եւ թռաւ կորաւ թռչնակս նազելի...

 Մի անգամ զիշեր էր խուլ ու խորին,
 Ես քնում էի... գլխիս մօտ լռիկ,
 Օղում շարժելով մի կանաչ ոստիկ,
 Նստած էր մատաղ հրեշտակս անզին:
 Յանկարծ զարթնում եմ... լսում՝ շշնջիւն
 Եւ անզօր զոչիւն — ձիու ոտնաձայն.
 Վազում եմ, տեսնում — լերան ստորոտում
 Մի ձիաւոր է սլանում նետի նման,
 Աղջկանս իրա զրկում բռնած:
 Ես անէծքներս ուղղեցի նրանց:
 Օ՛հ, ինչու համար միւս սուրհանդակը
 Չըկարաց հասնել նրանց — իմ զնդակը:
 Այստեղ թագնւած արիւնքտ վրէժով
 Ամթիւս համար անզօր քէն առնել,
 Այդ ժամանակից լեռներն եմ ընկել,
 Ինչպէս օձ, տրորւած ձիու սրմբակով:
 Եւ ահա այդ դառն օրից մինչ այսօր
 Չըկայ բնաւին ինձ համար անզօր...
 Այստեղ, ճեմատի հզօր զինուորներ.
 Յոյց տուէք տեսնեմ քաջութիւնը ձեր:
 Դէհ, ո՞վ Բէյ-Բուլսօր իշխանին գիտէ,
 Ո՞ր իմ աղջկանս ինձ մօտ կըբերէ:
 «Ես, պատասխանեց մի քաջ սևաչեայ,
 Հայն խանչալն իսկոյն ձեռքըն առնելով,
 Եւ շրջապատող ամբոխը ահա
 Յետ ու յետ քաշեց սաստիկ զարմանքով:
 «Ես գիտեմ նրան: Վճռեցի կերթամ...
 Այստեղ ըսպասիր ինձ երկու զիշեր.
 Իր ձիու վրայ հաջին անվեհեր
 Ի զուր չէ նրստել և ոչ մի անգամ:
 Բայց թէ որ մինչև այդ օրը չեկայ,
 Տըւած խոստումս մոռացիր իսպառ.
 Եւ Մարգարէին իմ հոգու համար,
 Ճամբայ ընկնելով, դու աղօթք արա»:

Սիմէօն Պապիեան

(Վրջարունակ)

Օսարեկեայ գրագէտների իրաւունքը

Ռուսաստանը միջազգային համա-
ձայնութեան մէջ չէ մասնակցում, ու-
րով գրագէտների սեպականութեան
հարցը պաշտպանում է։ Ռուս թարգ-
մանիչները և փոխադրողներն առանց
կանխակալ համաձայնութիւն կայա-
ցնելու օտարերկրեայ գրագէտների
հետ, թարգմանում, փոխադրում են
նրանց գրածքները, կոպէկ չըտալով
նրանց։ Ռուս հեղինակները այդ ար-
տօնութիւնն ունին և ռուսահպա-
տակ միւս ազգերի վերաբերմամբ։ Օ-
րինակ նրանք թարգմանում են լեհ,
հայ հեղինակները, առանց իրաւունք
ստանալու նրանցից։ Մինչդեռ լեհը,
հայը իրաւունք չունին ռուս հեղի-
նակներին թարգմանել, եթէ չեն ըս-
տացել նրանցից կամ ժառանգներից
թոյլտուութիւն։ Դրա վատ հետեանքն
այն է, որ փոքր ազգեր, օրինակ հա-
յեր, անգոր լինելով մատենագիրնե-
րին վարձատրել, ստիպւած են լի-
նում յաճախ զանց առնել նրանց
թարգմանելը, այլ զիմում են օ-
տարերկրեայ մատենագիրներին, Զո-
լաչից, Զուդերմանից, Իբսէնից
թարգմանելու համար իրաւունք չը-
պէտք է առնեն ոչ ռուսը և ոչ հայը։
Իսկ Չեխովից, Մ. Գորկուց, Տոլստոյից,
Տուրգենևից թարգմանելու համար
հայը, լեհը պէտք է իրաւունք ստա-
նան։ Այժմ Փրանսիայի հեղինակները
զիմել են մի խորամանկութեան։ Որ-
պէս զի ռուսները նրանց գրածքներից
ձրի չօգտուին, սկսել են բանակցու-
թիւն, որ անգամ գրեն «Ռուս դրա-
մատիկ գրող ընկ.»։ Այսպիսեաւ նը-
րանց իրաւունքները կը պաշտպանեն,
նամանաւանդ նրանց պիէսները
ռուս բեմերը վրայ ձրի էլ չեն ներ-
կայացնելի։

Տ Ա Ր Ի Ի Ր Ա Մ Ե Ա Կ

ВѢСТНИКЪ ЕВРОПЫ պատկառելի
ամսագրի հարիւրամեակը լրացաւ
նոյնիսկ 1902 թ. յունւարին։ ВѢСТ.
Евр. հիմնել է Կարամզին եւ այդ
միակ ամսագիրն էր ամբողջ Ռու-
սաստանում, բարակ, խղճուկ, Կարամ-

Գիւս աւագ-ֆահանայ Աղանեանց
(XXV ամեայ գրական-հրատարակչ. գործն.
առիթով)

զինից յետոյ այդ ամսագիրը խմբագրել է
բանաստեղծ Ժուկովսկի, ապա Մուսկա-
յի համալսարանում պատմութեան ու-
սուցչապետ։ Կաշնեցովսկին, իսկ 1865
բնից վերականգնելով, այդ ամսագի-
րը մինչեւ օրս Մ. Մ. Մսաիւլեւիչն
է խմբագրում։ Վաս մեծ բան է այսօր
ժամանակ պահպանել մի լուրջ ամ-
սագրի գոյութիւն, որի խմբագիրները
միմեանց յաջորդելով, կարողացել են
պահել հանգիստ անարատ, յստակ եւ
անկեղծ։ Անցել, զնացել են մարդիկ,
բայց վառ է մնացել նրանց կանքե-
ղը։ Մալրում եմ օտս դարեր ВѢСТ-
НИКЪ ЕВРОПЫ լարգելի ամսագրին
եւ արեւատուրիւն նրա դրօշակը ծա-
ժանողներին։

Երաժշտաւոր անգլիացիին

Դադունիք չէ, որ անգլիացին ոչ ճա-
շակ ունի և ոչ նուրբ հասկացողութիւն
գեղարւեստի մասին։ Նրա գործը
փողն է, փողով ուրիշին իր հպատակե-
ցնելը։ Չատ սքանչելի գիտէ անգլիացին
և աշխարհագրութիւն, որ մանկութիւնից
լաւ ուսումնասիրում է և հասունանալով
սկսում իր արշաւանքը։ Գեղագէտները
անգլիացիների այդ թուլութիւնը լաւ
գիտեն և չաճախ էլ նոյն իսկ շատ մի-
ջակ արտիստ այստեղ, թէ Ամերիկայում
ուսենում են հզօր արողութիւն... ի հար-
կէ դրամի տեսակէտից։

Նորերս Լոնդոն եկած նշանաւոր
ջութակահար Յիօահիմ մի արկածքի շը-
նորիւ մեծ օւսասիւսներն առարկայ դար-
ձաւ այստեղ։

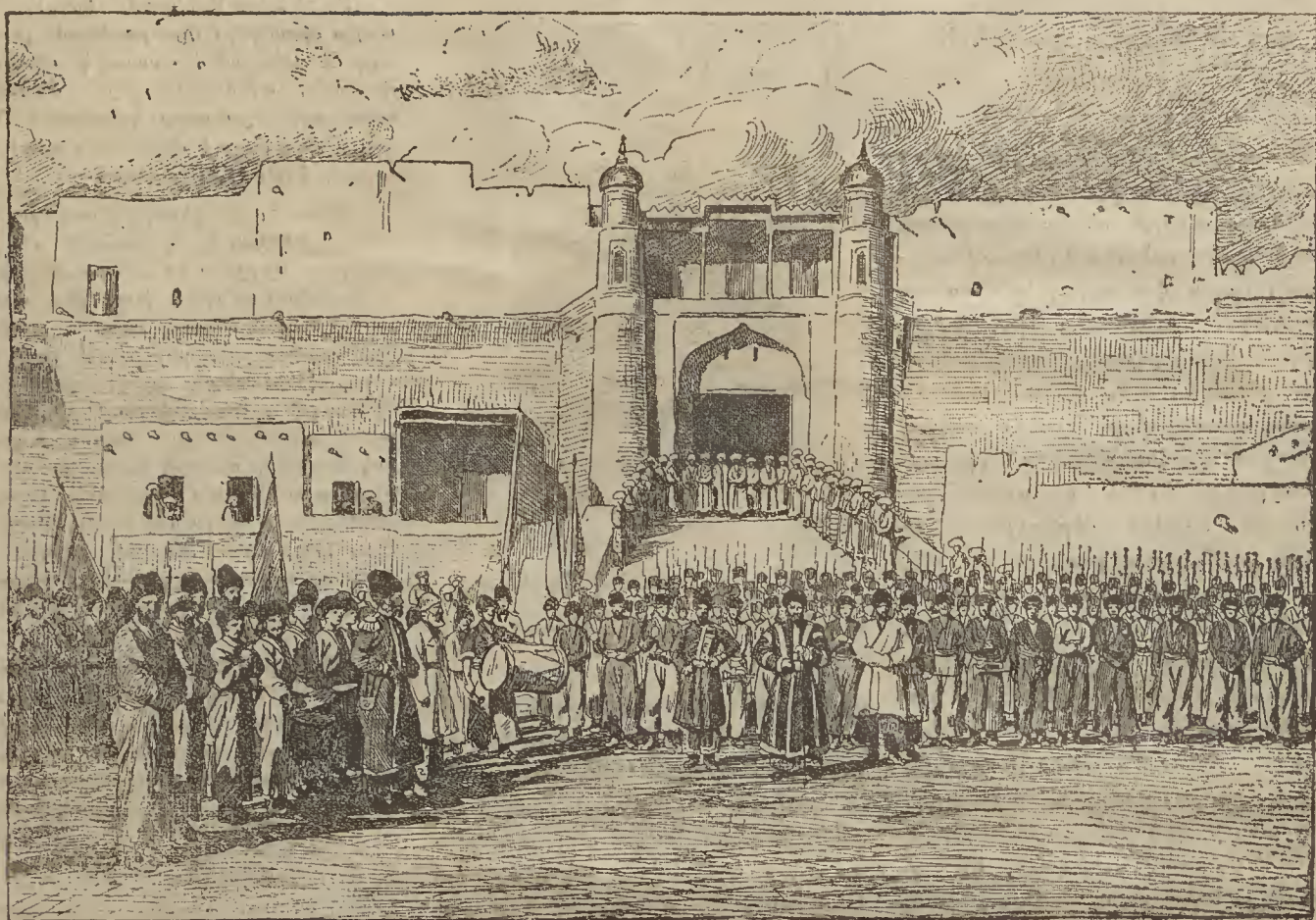
Saint-Iabes-Rabb-ում կոնցերտ էր
տալիս Յիօահիմը։ Սրա բարեկամ յայտնի
լորդ R. չընայած իր սաստիկ զբաղւած
լինելուն, այնուամենայնիւ ժամանակ
գտաւ այդ նշանաւոր կոնցերտին ներ-
կայ լինելու, ուր ի միջի այլոց պիտի նը-
ւագէր Բեթովէնի քառտէտը։

Երկու օր կոնցերտից յետոյ ջութա-
կահարը ներկայ էր մի խնճոյքի, ուր լորդ
R. էլ էր։ Վերջինս իր գոհունակութիւնը
ու հիացմունքը պերճ խոսքերով արտա-
յայտում էր նշանաւոր արտիստին։ Բայց
երբ աշխարհին յայտնի լորդը շարունա-
կելով իր հրճանքն ասաց, որ Յիօահի-
մին ներդի գոյիմով, սկզբում չըճանայեց
բաւոր ունկնդիրները մնացին ապշած,
իսկ Յիօահիմը սաստիկ կարմրեց։ Վերջն
ինքն ըստ ինքեան հանելուկը լուծեց։
Երաժշտաւոր լորդը սխալմամբ մտել էր
Saint-Iabes-Rabb-ի ներքեւի յարկը, ուր
մի նեգր նոյնպէս այդ երեկոյ նւագում
էր ջութակի և զանազան գործիքների
վրայ։

Մեղադրել չենք կարող երաժշտաւոր
լորդին։ Ամենտեղ կրկէսն ու Կոնսերտի
զանգերը աւելի են դուր գալիս ամբողին,
որ ինքն իրան անւանում է և տալիս
տիտղոս ջնտելմենի, երաժշտաւորի և
գեղատէրի։

Ազգային քանգարան. Ս. Էլմիած-
նում. ս. գիրքը XV-դար

Ռոշուսկան Բոշխարիւ. Չարչոյ

Քննադատական

Դրականութիւն եւ մամուլ

Ս. Ղազարու Մխիթարեանների «Բազմավէպ» ամսագրի անցեալ տարւոյ վերջին №-ում կարդում ենք՝

Տարագ պատկերազարդ թերթին մի պրակէն կ'իմանանք, իր խմբագրապետին պաշտօնէն հրաժարական, լրագրական անմխիթար ճակատամարտէն դասալիք մը չէ այդ թերթի արդիւնաւոր խմբագիրն պ. Տ. Նազարեանց, արդէն կանխաւ յայտարարած էինք նոյն խմբագիրն հիւանդութիւնը, աչժմ կըցաւինք ըսելու, որ նա չի կարողանալով՝ իր պաշտօնը վարելու աստիճան առողջանալ, բժիշկներու խորհուրդներով, չանկամա ստիպած է քաշել նոյն կրկէսէն, Տասնեակ տարի ապրեցուց այդ թերթը, որ սովորական ամեն թերթերու պէս ունեցաւ իր մռայլ ու փայլուն շրջանը. և պէտք է չանուն ճշմարտութեան խոստովանել, որ մի տարի առաջ այդ թերթը ցոյց կուտար զգալի չառաջադիմութիւն մը, Տարագի դադարումը հայ լրագրութեան համար կորուստ մէ.

և մեր այս բացատրութիւնը եթերաճեմ գրոյցի մը գաղափարը չստանալու համար, կ'ուզենք ցոյց տալ Տարագի մինչև ցարդ կատարած լրագրական գերը—Պէտք է ըսել որ Տարագը հայ լրագրութեան մէջ իր բռնած ուղղութեամբ անզուգական (այս բառը չեմ արտաբերեր իբրեւ չափշտակած, ինչպէս սովորութիւն ունին մի քանի օրացուներ) թերթ մ'էր. իր տասնեակ տարւան ընթացից մէջ աշխատեցաւ ժողովրդեան ներշնչել ընթերցասիրութիւն, հրատարակելով գեղարեստի վերաբերեալ ամեն տեսակ գեղեցիկ ու տգեղ՝ իրական ու շինծու, ազգային և օտարագգի պատկերներ. հրատարակելով բնիկ և տարաշխարհիկ վիպասաններու և բանաստեղծներու ուշագրաւ վպերն ու քերթածներն. Տարագը ժողովրդական թերթ մը կոչուելու իրաւունք ստացաւ, իր մէջ յիշեալ բովանդակութենէն զատ՝ պարունակելով նաև ժամանակակից ազգային, օտարագգի, քաղաքական, ժամանակագրական թատերական, գրական, կենսագրական համառօտ տեղեկութիւններ. Եւ այս պարունակութեամբ շաբաթական թերթի կազմութիւն, պէտք է ըսել որ մեր գրագէտներու համար ունի

շատ դժւարութիւններ. և այդ դժւարութիւնը ոչ ստանձարձակ անիորձ յօդաւածագիրները, այլ թերթերու բուն պատասխանատու վարիչներն կարող են ըմբռնել և ըստ այնմ դատել գործը—Եւ արդ, Պատ. խմբագիրը լրագրական չառաջանք ասպարէզէն հեռանալուն, կարող է ըսել ինչ որ պէտք էր և ինչ որ կարող էի կատարել կատարեցի—Հանգիստ և առողջութիւն Տարագի արդիւնաւոր խմբագիրն:

Բայց այդ միւսնոյն չէ ցանկանում և խստապահանջ հայ «ազգասէր» նա հանգիստ և առողջութիւն չէ կամենում իր սպասաւորներին, այլ սանջանք, մահ և ապա փառաւոր յուզարկաւորութիւն, թաղում, հոգիհանգիստներ և վերջը հանգիստ ոսկերաց...

Կմախկին, դիակին է երկրպագում հայը, կեանքը նրան անհասկանալի է: Նա ընտելացել է դարերով ողբալ բուերի նսան աւերակների, գերեզմանների վրայ:

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
Տիգրան Մալախեան